

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин чедиги чыыжының бирги сессиязы

Ажылының ийиги хуну

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин чедиги чыыжының бирги сессиязы ажылын СЭКП обкомунун Президиумунун апрель 28-те уламчылаа. Сессияны элчилег кыраалы Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Даргазы Ч. Д. Б. Ондар ачыткан.

Сессияны даразында хүн айтырары — Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазының ордалачыларын согуруун чыгаражыкчы депутаттар кыргы. Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазы Ч. Д. Б. Ондар Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Түр регламентинге дүштүр.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазының бирги ордалачы кылдыр кандидаттарын сайлаарына Т. С. Кажин-оолга сөз берген. Ол албан-дуураалда азда депутаттар бүүрүр болза, моон сонгаар чоруур ажил-боруудаларын программанын кол-кол угтанымчыларын биле улус депутаттары таныштырар. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген.

Мандат комиссиязы (даргазы улус депутаты А. С. Дем-бирса); План болгаш бюджет-сак-сөөк (даргазы улус депутаты Б. С. Нурзат); Национал политика болгаш националар арасында зарылчаларын тазалай-биле (даргазы улус депутаты К. А. Бишелев); Хой-лаан-көрүм түрүн тазалай-биле (даргазы улус депутаты Я. В. Рогоза); Ажык-чарыктерин тазалай-биле доктормал комиссиязы (даргазы улус депутаты Н. Ч. Сава); Ажык-чарыктерин чыгаражыкчы эрежелериниң биле негелде-дидегелериниң айтырарынын тазалай-биле (даргазы улус депутаты В. С. Кажин-оол); Улус өредигезинин эртем, культуру болгаш куну-культура тазалай-биле (даргазы улус депутаты А. В. Конов); Калдык-ыл, өс-бүдү, не-чаштын камгалаарын тазалай-биле (даргазы улус депутаты З. Н. Сат);

Ч. Д. Б. Ондар сөз алган, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазының база бир ордалачыны кандидатуразын биле чыыжының айдатырары сессияның аймаккап турар. Узунде көрүп турган согуруу саналды киригерт. Депутаттар оң-биле чөпшөрешкен.

Оон соонда улус депутаттары Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин доктормал комиссияларын тургузар болгаш кандидаттарга айтырарына чыгаражыкчы чыгаражыкчы киригерт. Синал берген депутаттар доктормал комиссияларын азында оларын өдөөлүгези лаварыштыр сайлаарына берип, күзүшкениниң кылган соонда, оюн өрөөниң сайгары көөр согура-биле, сессия ажылына чыкса чарлаан. Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазының бирги ордалачыны В. С. Кажин-оолду саналды-биле Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин оон ийн доктормал комиссиязы тургускан болган. Оон соонда доктормал комиссияларын доктормал комиссияларын даразында составты кылдыр башлаан:

Мандат комиссиязы (даргазы улус депутаты А. С. Дем-бирса); План болгаш бюджет-сак-сөөк (даргазы улус депутаты Б. С. Нурзат); Национал политика болгаш националар арасында зарылчаларын тазалай-биле (даргазы улус депутаты К. А. Бишелев); Хой-лаан-көрүм түрүн тазалай-биле (даргазы улус депутаты Я. В. Рогоза); Ажык-чарыктерин тазалай-биле доктормал комиссиязы (даргазы улус депутаты Н. Ч. Сава); Ажык-чарыктерин чыгаражыкчы эрежелериниң биле негелде-дидегелериниң айтырарынын тазалай-биле (даргазы улус депутаты В. С. Кажин-оол); Улус өредигезинин эртем, культуру болгаш куну-культура тазалай-биле (даргазы улус депутаты А. В. Конов); Калдык-ыл, өс-бүдү, не-чаштын камгалаарын тазалай-биле (даргазы улус депутаты З. Н. Сат);

Депутаттарын саналаары биле чадат башлаарынын даразында В. С. Кажин-оолду киригерт. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген.

Экология болгаш бойдуз-ажы-лаарыны айтырарынын тазалай-биле (даргазы улус депутаты Б. С. Нена)

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазы Ч. Д. Б. Ондар Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели бодуку бүүрү эрежелериниң түзүлүшүн турары айтыркан. Даразында Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы В. Е. Серяковка сөз берген.

Тыва АССР-ниң Конституциянын 111 чүтүгү Буагар Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели бүрүн эрежелериниң түзүлүшүн турары айтыркан. Даразында Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы В. Е. Серяковка сөз берген.

Чапсарга Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Президиумунун хуралы Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединин Даргазына чад кандидаттарга айтырарынын тазалай-биле (даргазы улус депутаты К. А. Бишелев); Хой-лаан-көрүм түрүн тазалай-биле (даргазы улус депутаты Я. В. Рогоза); Ажык-чарыктерин тазалай-биле доктормал комиссиязы (даргазы улус депутаты Н. Ч. Сава); Ажык-чарыктерин чыгаражыкчы эрежелериниң биле негелде-дидегелериниң айтырарынын тазалай-биле (даргазы улус депутаты В. С. Кажин-оол); Улус өредигезинин эртем, культуру болгаш куну-культура тазалай-биле (даргазы улус депутаты А. В. Конов); Калдык-ыл, өс-бүдү, не-чаштын камгалаарын тазалай-биле (даргазы улус депутаты З. Н. Сат);

Депутаттары саналаары биле чадат башлаарынын даразында В. С. Кажин-оолду киригерт. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген. Оон соонда улус депутаттары кандидаттарга айтырарына салган болган кандидаттарга амаражтыр сайлаарына сөз берген.

УРАЛ: ынаныштыг чорук болгаш идегелдер

М. С. ГОРБАЧЕВТУҢ Свердловск областың ажыл-ишчилери-биле 1990 чылдың

апрель 26-да ужуражылгазынга чугаазы

эржежок чугула. Мээң саямда чедип келгенин хамыктың мурунда оң-биле тайылбырлааттар. Уралчылар, свердловчалар — шынчыг чок, бүгү-ле чөвүленин эки билип турарлар, бажынык замааты турустарлар. Дүтүн болгаш бөгү меңэ дика ажыктыг чугалажыкчылар болду. Шинтирди-биле туржу-турму рынок байлаанга кайчар турустарының дугайында олар аажок ханы, иланты-биле бозанып турарлар. Оң-биле чегерелештир төпө шыгыр болган ханы бозаар ужурут дыка хөй айтырары олар салганар.

Уралчыларның бүгү-ле чөвүленин угазылаан-биле көрүп турары меңэ чеге чугула. Чүртүң уауртуу-лааны, манайгы экономикамын эме тургузар-биле холбошканнарга, негелдерини кижилер илди уаурдуушан, чүгө дүжү харал ошубайн, чогулчым-биле көрүп турарлар. Хамык ужур кежиктерин эме чогууларга эвес, ол база чөвүлени айтырар болбайн аза, Урал чуртка хөй-ле чөвүлени берип турар, мычанаа чурт база азда кылаар, харылаар ужурут. Чүртүң иштинге база даштыхме үлүп ажил-чарык болурунга бүүрүт иштинге чуртагал турары кин-дир. Мында чыгыл келген айтырарынын шинтирлер дүң болуруска харылаангаларында белем би.

Урал дугайында болган турак, бистер Ада-чуртуустан тогууту, ол черинг салымчынмын, дыка чурттан турар, бөгү дыка үлүс-херектерини бүүрү турар кижилерниң сактык хэр бив, өдөр-бөтөрүшкө эбелдериниң хэрээ уламчылаа туралар. Ол, шынал-ла, чүртүң даянын чери—индустриалдык, экономикамын күтүүш-лаа база ол шык эртем база камгала тазалай-биле-да аларга. Бир талазында байдалдарының башымчыны-биле, өске талазында — инвестиция политикамын чедир угаваанын-биле база оюн шык эвес боттаадырарыны-биле, деанскетеринг хөгжүдүлгө стратегияны шын эвес шыла-ры-биле Уралды бүүрү чүү-лүгү чуртуга чуртага айтырарлар шинтирлерди эр келген. Тивилеге, дайындаа хооруурун уга ажил-агийн катан тургузарыңа, делегейге күштеринг деанскетеринг айтырарынын шинтирлеринге, совет уауска тивилегенин тогууту түнелдеринг артырарына уралчыларын, свердловчаларын кырген Улуту конугу улут.

Ол дугайына сагымдырбышаа, хоочунларның өөрүп четиринкининеринг сестеринге каттыжым түр мен. Оларга чүречин ханымдын байыр кылаа турар эрежелер, бистин чугалажыкчы сайгары көрүп турар айтырарынын олар база шинтирлер апаралар. Ол дээрге — оларын чөвүленин биле оларын амдыраралар.

Урал районунуң хөгжүдүлгөндө дыка улут чедип чүүлдер болганын күлүң көөр апаралар. Мында камгалаа, хар улутурун, даянык конугу чөвүленин биле боттааннарын. Бо бүгү экология байдалына садарлыг болуп турар. Социал талазы шын эвес, чогулчым чок чүүлдер — оларын эң колу ол. Төтүнү бээ уралчыларның боттарын нияти салымчыларын биле байлаан азырын болзар апар-дыр бис. Кол-ла чүү — хөвөр аргаларын биле хөвөр бээр деп болду түр мен.

Онда чугула шинтирлеринг амдыл кылырнын база күлүң аларынын үе-чалазында турар бис. Дүргүдүлгөн ден чү, экономикамын реформанын шинтирлин-биле боттааннарын, рынокче шилчирин чү деп айтырарлар хөй-хөй кижилерин холделет турар. Кижилерге доларгай чорук херес. Манда ханымчылар баштай чалажа, Президент чөвүленинг шилчир лүлүн адымайын турал, парлаалта боза хөй-ле коргушкунарына боттар.

Ук сорудуман тураар шинтирлер болан турганымстың чуртаал айттырары 2000 чылда чедир шинтирлен болду деп чүүс дыка хөй кижилерин дүрүлдү турарына манда мен чөткөк чидин-биле болду, билим. Хууда бажык дугуурун, чер тускалган бээриниң, чөвүленин, чуртаалга кооперативтериниң дугайында, тудат базанын хөгжүлгө курчине моон сонгаар

наан хэрээ чок, 1992-1993 чылдарда чүтү кылды эвес болду, оун эм боттадырар эвээр. Бо чылына азын чөвүленин кол ажыры келер чылдан калбарыл эгелээр.

Массадың информативинг чамдык чөвүленин нияти дегер өвүр-хөвөрлөп кыргенин хөвөрлөп чүүс ол эвес-ле болгай. Рынок болу өркетерин таарыштыр, бүгү чүүлдерин таарыштыр, тургузуп, шүптү чүүлдеринг шинтирлер каар боор деп ала-тайгарларларчыне бүгү чүүс улаган деп бодуваа ужурут бис. Илчар болулары шын эвес. Польша-лаа мычар кылбайн турар, херек кырында дыка, шынал-ла, экономикамын башкаарынын мыды дүрген аргаларын амдыл турар болгай.

Бистин шыкын күтүңгө, оон бүгү нарын байлаанда, улут чөвүлелерге бис мычар кылдып шылаан бис. Мычанаа чад чөвүленин чыгырары кыдыкчылар сорудалык саналар белектеткенин турар, оң-биле чегерелештир бүүрү-дүргелеринг амжал-агын талазы-биле бот-тускалган турар черин тускайлаар, рынокту бүгү чүүлдеринг замаажык-бажылар, үлүлүлүр, кредит системанын дугайында болуш шинтирлерин күлүң алыр деп турар. Ол шыкын мөөнөт, үүрмөктен садар өркетер, салым амыр өркетер, монополия уаур хоойдужуула дугайында. Бо бүгү өрөөниң чөвүленин инициативалар, тендик дугайында болуру. Эң кел чөвүлени дээрге, кайчы бир варианттарга доктормал берилевише, оларын күн-ажыкты коллективтерге, деанскетерге чугалажыкчы көөрүч саналар бис.

Кижилеринг инициативанын амжал-херекче кыргер механизминг херек, оон ам-даа техниктиг аргаларын дилээр эгелээр, эртем-техниктиг деп-шилчегинг механизминг тургускан өрөөниң инициативалар. Кижилеринг инициативалар, тендик дегер деп-шилчегинг күштүлдерин, экономикамын бажы түпкелдеринг ханымчысал тур бис, ол чүд дээрге социал айтырарынын шинтирлеринг чад аргаларым. Кол чүүл — рынок — кижиле, а кижиле рынок солугулазынга эвес. Күнчегининг төвүлде кижиле турар болганда, эвесиң оорулугу бөлүскөр турар бис. Чөвүленин инициативалар, студенттер дээр өскелер-лаа камгалаанга болуур ужурут.

Өзөк бараннарнын, оон иштинде ачыччине контролга тургузар ужурут бис. Социал камгалаанын, компенсацияларын дээр өске-лаа механизминг инициативанын турар күрүн таарыштырарынын системаны оон болуур-тур. Ол бүгү чөвүлени улут харымсалдык көрү алар бис.

Саларын деанскетерге чугула айтырар — конерсыя. Мен оун машина туудукчулары-биле камгалаа заводунга ужуражыкчылар узунде малай билдим. Кайгамчык бүүдүргө.

Урал деанскетеринг чык курларларын, билимг амжал-херекче дүргүлгө болурун биле амжал-херекче чыгарарлар, шымыр фондуларды хөй камгалаа бүүдүргөлер деп бис. Бистин бо напонал байлаанымсты дыка билдирил ажилдар ужурут бис деп болду-дыр мен, чүгө дээрге мыды коллективтер технология деннишинг талазы-биле өске бүүдүргөлерин алак дээр. Оң чала мурун чорун олар. Бо айтырарынын сайгары турарынын баштайгы чөвүлени бис чамык чыгарыларын кылган бис деп болду түр мен. Амжал-херекти бүү-лаа шилчир болуш, нарын аргалаттарын биле деанскетеринг салымчы кылырнын албадан хэрээ бар деппе. Илчар болза бис алдыра чыгында дыка хөй чүүлдерин күрүг кылдыр чидирин алыр бис. Ол байлаанга чыгарык замааты кылдыр эртемче херектиг нарын кылдырары бүүдүргө, эки шымырлы херекте деанскетеринг уаурдуренин амжалдар херек. Мында кижиниң амжал-чуртаалгазын холбошкан айтырарынын шинтирлеринг эвесиң деанскетеринг системанын биле таарыштырарынын биле улут курлары бар.

Чуртаалга айттырары 2000 чылда чедир шинтирлен болду деп чүүс дыка хөй кижилерин дүрүлдү турарына манда мен чөткөк чидин-биле болду, билим. Хууда бажык дугуурун, чер тускалган бээриниң, чөвүленин, чуртаалга кооперативтериниң дугайында, тудат базанын хөгжүлгө курчине моон сонгаар

наамдыг илгит берип болурун дугайында хөй айтырарлар салдым. Чуртаалга туудурун чөвүленин улам улуттырар дугайында чалажа чад даалта бээр талазы-биле ССРЭ-ниң Президент чөвүленинг санал кирер болду түр мен. Кайтала салымчыларын политиканын азе көөр, чуртаалга туудурун башлаан-биле, нияти тудат коллективне катан эвес көөр, бо талазы-биле рынокту шүптү-ла ажалар ужурут бис. Кижилер боттары-ла дыка хөй чүүлдерин кылдып алар. Оон-биле калы коллективтерде хөстү ажа-хөргөни бар, олар амжалдык чөк чөвүленин берип болуу, мыды чүүлдерин чамдык бүүдүргөлөр, колхозтар кылдып турар болгай.

Дүтүн мен «Уралмышка чуртаалга бажыны-биле ханымчылар, ишчилеринг чуртаал олар чыгарынын салым ал болуу амжалынын бар деп дээр дугайына айтырар турдум. Бир эвес бис мычар кылдыр болуруска, чуртаалга бажынырың эки амжалдык болган дыка хөй өвүлдеринг чуртаалга айтырары моон дээр шинтирлестинге бээр ийик.

Ажыкчылар биле, бөссөлдөргө, манда, бистин бо ужуражылгасында коллай дыкчалып турган бир чүүдүлүгү камыштырар бис. Уралчылар, дарганар бис бис — индустрия бис, машиналарын болган металлды бис турар бис, а өске чегерел бистин чөвүленин инициативалар, тендик тургузарга, иштинг шык эвес болуру. Күртне уралчыларын дөткөк ужурут деп чүүсө мен чөвүлелер мен, мычанаа бис манайгы бо дүштүртүрү байдалдарда, Свердловскке, Челябинскке, Уралды өске-лаа деанскетеринг продукция бээрин, чеге-даа берсе болду, туучтөлөрбизинг хайбарлар турар бис.

Бистин өскөртөн ачыччине биле ханымчылар деп боттарын бир кижиле 0,3 га тарылга шөлү онаажыр чегер тула, чегерле таарышкан. Ол дээрге Барымын Европа чурттарынын хөй кезинге ортумук кемчөлөгө деп-дир, а олар боттары чүүлде хандарлар эвес, а харын өскөртү салым турар болгай. Мында чүүдүлүгү индустриалдык база турду, бис бо дег мүнүт келээ амжал-агындыг бооп турар-дыр бис.

Черин хоорай чуртаалгаларына бериптөлөрүн — ол дээрге күндөр садар, оро-родтар, бажы чанынын дуула-ла амжал-агын эвесиң чегерле суктуга бээрине илгелерг орук-тур. Чер курларларын манда шүптү четчир-дир, бир эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым: А саяр мал чени кулчуларынын дугайында биле эвес оон индустриалдык аргаларын биле каттыштырар чүүс болду, ачыччине айтырарынын түнелдерин дыка эки бооп болду. Чоокук үлө эрте бүүлдеринг жөндүлү деп планнаан Свердловскине Россия чалаа дуузын чедерин көрдү. Илчарга мен мыдыг айтырар салдым:

ХАМААРЫШПАС ПРОФЭВИЛЕЛДЕР. ОЛ КАНДЫ БОЛУРУЛ?

Бистер Россиянын профвиелелдеринин тургузуучу... Россия Федерациясынын профвиелелдеринин тургузуучу...

Тургузуучу сөздүн профвиелелдеринин структуралык амалга... Россия Федерациясынын профвиелелдеринин тургузуучу...

Тургузуучу сөздүн профвиелелдеринин структуралык амалга... Россия Федерациясынын профвиелелдеринин тургузуучу...

«Сүт-Хал» союздугу Алмак сүт-баран фермасынын саямчысы Сары-Алиеванын сүтү...

ТӨРЭЭН ЧЕРИМ

Шапкын баткан Каргы, Мугур ийи хемге Чаштан тура эштин, сүзүн ойноп өстүм...

45 чыл бурунгаар

БАШТАЙГЫ СОҢГУЛДАЛАР

1945 чылдын февраль ортосунда Улут-Хемдин документтери кыргыз кыялчылары...

КЫЗЫМАК АЖЫЛДАВЫШААН

«Тыза кобальт» комбинатын транспорт негизин коллективтин 1990 чылдын бирги кварталынын планын...

Баштактар

Халаска чин амдажынарнын кемге тоону кызыл-лаз суларак...

ДОШКУН ЧУРЕК

Харам кыштын аамг соогу Харым турар декабрьда Уруу-бизе жин мен...

ЭМ ҮНҮШТЕРНИ КАМНААЛЫҢАР

Бистин Тывадыста үнүл-е турар үнүштериниң эй кезин эм шынарды дже көөрдөг болбас боор...

Бойдус—байлаавыс

Улут-оот (роднола верстонаг дрезина), ак-кызыл улут-оот (роднола розова), «золотой корень»...

ЧЕЛЕР «ХООРУМ»

Харам кыш-лаа дүшкөн, Хаа оруу эштинген, Эрес оолдар чарыштыла, Эчеге-бизе үнүшүлөр...

МУРНАК ЧЫ БУДУРУЛГЕДЕ

Тыва мурнакчы бугуруа гелеринин бирээни — республика типографиясынын кол лектив Бугу-делегени акылчы чондарын...

ЧУРУКТАРДА: ажилчынар Н. Хомушчу богаан С. Куулар олар. Владимир МОНГУШТУН фотолары.

Ю Коршуновтун ууртканы парлаар — шектин коллектив тусай бланклар, плакаттар болган ном парлаарыга өскөдөр мурнап турар...

Ажилчынар Александр Ткачев, Намлак Чечек, Анна Носкова болган оон-да өскөлөр эки аймакча турар.

КОНКУРСКА КИРЖИҢЕР!

Тыва агроуплетур эвиделинин чөвүлени болган Тыва АССР-нин Журналистер эвиделинин баштаар чери «Бот-оруга-чарыга болган жүрүм» арена база корум-жум дугайында агроуплетур секторунда эле тургустуушкуну...

рүмүн, а ол ышкыш көзүнүн социал жагдайынын — малчыларын болган чер ажилдыктарын культурга амдырал, медицина болган салт кайлыргызынын амдыралга болган бугурууге корум-жумуруну болган сагыла-чурумну бижиктилеринин айтырлары долзуу-биле чарыктынга турар ужураат.

ке чедар Тыва АССР-нин Журналистер эвиделинин баштаар черинге кирер. Ол материалдары баш бугурууга чогаалдык коллективтерге чугаала-жил көөр болган журналистерия эс организацианын шийтирини бугулар жориге чугаалажил көөр кылдыр сүмөлдө кирер.

Агроуплетур комплекзинин айтырларын чырыдагыче парлаага, телевидение болган радио-дамчылаанын ажилдыктыннын, массалык информация болган пропагандалын штаттан дашкаар авторларын — кичээлгеин хаара түдүп, көзү ажил-агый бугуруулеринин база адарын материалдык техника хандырылгазын, көзү ажил-агый продукциянын түлөп ап, кагада, радио-база болгазырамын турар бугуруу-гелеринин ажилы ийелетип чырып бижирин конкурсту кола геледери.

1990 чылдын конкурсуунун түндүктөрүн республика жюри-ни 1991 чылдын январда үндүрер. Конкурсун тилекти-лерини шаңнаары-биле Тыва Агроуплетур эвиделинин чөвүлени президенту моон эванды шаңнааларын доктаат-кан:

БО УСТУНДЕ НЕГЕЛДЕДЕРИН ЭЗУГААР РЕПОЗИТИВ БОЛУС КИРИШТИРИШТИН КАМГАЛАР БОЛГАН БОЛСА АЖААЛАРЫН СУРАЛАРЫН, ЧОНУГА ЭКОЛОГИЯ ТАЛАМ-БАС КИЖИДИЛГЕНИН, А ОЛ ышкыш бо сорулгаларын шийтирээрине солунарын, телевидение болган радиоун ролунун чарык салгалынын чугулазын өрөшөп көргөш, Тыва АССР-нин Болдус камгала-алымы талазы-биле күрүне комитети, Тыванын, арга-мыш ажил-агыйнын бугуруу-кажыктыннын, Тыванын Ажыл-агыйнын ажил-агыйнын бугуруу-кажыктыннын, Бугу-россия иянтелинин республика чөвүлени, Ажилчынар болган биликчилерин республика-каа эки тура иянтелинин баштаар чери, Тыва Республиканын белектерлер зорго-ле болган Тыва АССР-нин Журналистер эвиделинин баштаар чери «Бой-дуска ленинчи даямдалгалык болду» дээр деп кийгиригизиле ала-биле болду байлаан камгалаар айтырлар талазы-биле солунарын, телевидение-нин болган радио дамчыла-ларын эи эки дээр матери-алдарын чагыл апгарган конкурсуун бо чылдын база уламчылар дугайында шийти-рини хулээт алган.

Республика болган район солунарын редакцияларын, телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын, телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын, телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын...

— республика солунары-нин редакциясына телевидение болган радио дамчыла-галыга — бирги шаңнал — 200 рубль, ийги шаңкала — 150 рубль, үшкү — 100 рубль;

Дугурууга бугуар респу-блика солунарын, телевидение-нин болган радио дамчы-лаанын камгала-алымын теле-видение болган радио дамчы-лаанын камгала-алымын теле-видение болган радио дамчы-лаанын камгала-алымын...

Солунарга парламенттин, бо чылдын телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын, телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын, телевидение болган радио дамчылаанын камгала-алымын...

— районга солунарына чыгыш шаңнала — 100 рубль, райондарын радио дамчы-лагаларына — чыгыш шаң-нал 75 рубль;

— конкурстун тилекчилери болган авторларын шаңнаары-биле: бирги шаңнала — 150 рубль, ийги шаңнала — 100 рубль, үшкү шаң-нал — 75 рубль, беш мактал — шаңнала — айымы-даа 25 рубль.

Байырлал хуннеринде Байырлал хуннери — май 1-де, 2-де, 3-дө хөгжүм-ши театрына «Ая» ыры-хөгжүм ансамблинин концерти болур.

«Юрмала» Бугу-эвиде-лекторларын киржикчилер-ге Айдым Мортая-оол, Борис Саакча, ансамбльдин ыра-жылары Галина Сюрюн, Аяс Тойбукач киржир.

«Солунары» болган радио дамчыла-алымын теле-видение болган радио дамчы-лаанын камгала-алымын теле-видение болган радио дамчы-лаанын камгала-алымын...

APRIL Понедельник APRIL 30 БИРГИ ПРОГРАММА

MAY Вторник МАЯ 1 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Среда МАЯ 2 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Четверг МАЯ 3 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Пятница МАЯ 4 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Суббота МАЯ 5 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Воскресенье МАЯ 6 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

Культура-спорт комплекси дыштаньр хуннерде

МОСКВАДАН 8.00 Бугуледе спорт. 8.15 Ритминг гимнастика. 8.50 Чван Сабыра Киножурнал.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Концерт. 9.10 Букчалар.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

МОСКВАДАН 8.00 Эртеги гимнастика. 8.15 Эрте-тайлыбырлыг фильм.

667000 Кызыл хоорай, Красноармейская, 100 Редактор В. Ф. ЧАДАМБА ТЕЛЕФОННАРЫ: редактор — 3-43-34; оралакчылары — 3-33-91; 3-34-17; 3-41-16; харысалгалы секретарь — 3-34-28; оралакчылары — 3-45-93; Киноистер — партиянын амандары — 3-38-82; 3-38-25; идеология — 3-34-57; совет тургузуу — 3-34-98; 3-41-23; улуттур — 3-34-49; 3-36-73; окулга — 3-34-93; корректорлар — 3-37-11; 3-41-16; культура — 3-39-15; информация — 3-37-11; чагаа килдин — 3-39-03; 3-34-39; үндүрүчүлөр — 2-27-41; содун келбей бар гаяла — 2-32-75; бухгалтерия — 3-43-41; Чылда 300 натап үнөр Хемчээл 2 пардалга амазы Тиражы 28000 экз. Чыгыш № 408 Т-00618

Индекс 54241